

KOMITETI PËR STABILITET FINANCIAR

Народна банка
на Република Северна Македонија

Република Северна Македонија
Министерство за финансии

STRATEGJIA E ZBATIMIT TË POLITIKËS MAKROPRUDENTE NË REPUBLIKËN E MAQEDONISË VERIORE

prill 2023

Në bazë të nenit 5, paragrafi (1), pika 1) të Ligjit për Stabilitet Financiar ("Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë së Veriut" nr. 173/22), Komitetit për Stabilitet Financiar, në seancën e mbajtur më 19 prill 2023, miratoi

Strategjinë e Zbatimit të Politikës Makroprudenciale në Republikën e Maqedonisë së Veriut

1. Organet kompetente të zbatimit të Strategjisë të zbatimit të politikës makroprudenciale në Republikën e Maqedonisë së Veriut (në tekstin e mëtejshëm: Strategjia makroprudenciale) janë: Banka Popullore e Republikës së Maqedonisë së Veriut, Ministria e Financave, Komisioni i Letrave me Vlerë të Republikës së Maqedonisë së Veriut, Agjencia e Mbikëqyrjes së Sigurimeve dhe Agjencia për Mbikëqyrje të Financimit Kapital të Sigurimit Pensional.
2. Zbatimi i Strategjisë makroprudenciale kryhet nga autoritetet kompetente në pajtim me Ligjin për Stabilitet Financiar dhe ligjet përkatëse sektoriale.
3. Komiteti për Stabilitet Financiar kujdeset për zbatimin e Strategjisë makroprudenciale.
4. Komiteti për Stabilitet Financiar, sipas gjykimit të tij ose me propozimin e Nënkomitetit të mbikëqyrjes së rreziqeve sistemike dhe propozimin e masave makroprudenciale, rivlerëson periodikisht strategjinë makroprudenciale dhe mund ta ndryshojë dhe plotësojë atë në varësi të lëvizjeve në sistemin financiar, ndryshimeve në strukturën e tij, modeli i biznesit të institucioneve financiare, niveli i zhvillimit të sistemit financiar, shfaqja e rëndësisë së re ose në rënie të rreziqeve të caktuara, si dhe ndryshimet në standardet përkatëse ndërkombëtare.

Guvernatorja e Bankës Popullore të Republikës së Maqedonisë së Veriut
д-р Анита Ангеловска-Бежоска

Ministri i Financave
dr.Fatmir Besimi

Kryetarja e Komisionit të Letrave me Vlerë të Republikës së Maqedonisë së Veriut
mr. Nora Aliti

Kryetari i Këshillit të Ekspertëve të Agjencisë së Mbikëqyrjes së Sigurimeve

д-р Крсте Шажноски

Kryetari i Këshillit të Ekspertëve të Agjencisë për Mbikëqyrje të Financimit Kapital të Sigurimit Pensional
Максуд Али

1. Hyrje

Një nga mësimet kryesore që nxorri kriza globale financiare dhe ekonomike e viteve 2007-2009 ishte nevoja për qasje makroprudenciale në analizën dhe parandalimin e rreziqeve të sektorit financiar, të cilat nëse realizohen mund të ndikojnë në stabilitetin e sektorit financiar. Për këtë qëllim u krijua politika makroprudenciale, si grup i veçantë aktivitetesh që synojnë ruajtjen e stabilitetit financiar. Politika makroprudenciale fokusohet në rreziqet sistematike që janë të përbashkëta për sistemin financiar në tërësi ose për segmentet e tij të rëndësishme dhe mund të lindin pavarësisht nga rreziqet dhe stabiliteti i institucioneve financiare individuale. Me politikën makroprudenciale merren masa sistematike që synojnë një ose më shumë segmente të sistemit financiar, të cilat ruajnë stabilitetin dhe forcojnë rezistencën e sistemit financiar në tërësi. Kjo e dallon atë nga politikat mbikëqyrëse dhe rregullatore, të cilat synojnë kryesisht ruajtjen e stabilitetit dhe besueshmërisë së institucioneve financiare individuale dhe për këtë arsye njihen ende si politika mikroprudenciale. Karakteristikë tjetër e rëndësishme e politikës makroprudenciale është karakteri i saj parandalues, respektivisht fokusimi në identifikimin në kohë të rreziqeve sistematike dhe parandalimi i akumulimit të tyre në bilancet e institucioneve financiare, si dhe forcimi në kohë i gatishmërisë së sektorit financiar për t'u përballur me goditjet dhe për të zbutur rreziqet nëse ato ndodhin. Kjo kontribuon në ruajtjen e stabilitetit financiar, që është synimi kryesor i politikës makroprudenciale.

Në Republikën e Maqedonisë së Veriut, stabiliteti financiar është ruajtur me sukses gjatë gjithë periudhës së kaluar. Kjo për shkak të angazhimeve individuale të rregullatorëve të sistemit financiar, të cilat, në kuadër të kompetencave të tyre, vazhdimisht kujdesen për monitorimin e rreziqeve dhe reduktimin e dobësive në segmentet individuale të sistemit financiar dhe forcimin e qëndrueshmërisë së institucioneve financiare. Kontribut kanë edhe aktivitetet e ndërmarra në nivel ndërinstytucional që synojnë forcimin e bashkëpunimit dhe mbikëqyrjen e koordinuar të rreziqeve sistematike për ruajtjen e stabilitetit financiar. Për të nxitur bashkëpunimin, në vitin 2007 u krijua organ informal ndërinstytucional për stabilitetin financiar, në të cilin ishin anëtarë të gjithë rregullatorët e sistemit financiar në vend, të cilët ndajnë interes të përbashkët për ruajtjen e stabilitetit financiar. Në vitin 2009, në bazë të Memorandumit të Bashkëpunimit, u krijua Komiteti i parë për Stabilitet Financiar, në të cilin ishin anëtarësuar Banka Popullore dhe Ministria e Financave, me autoritet për të mbikëqyrur stabilitetin financiar. Në fillim të vitit 2020, u nënshkrua Memorandum i ri i Bashkëpunimit ndërmjet të gjitha autoriteteve rregullatore dhe mbikëqyrëse të sistemit financiar në Republikën e Maqedonisë së Veriut, i cili synonte të kontribuonte në forcimin e bashkëpunimit ndërmjet rregullatorëve në mbikëqyrjen e situatave në sistemin financiar dhe identifikimin e mëtejshëm në kohë dhe efikas të rreziqeve sistematike dhe marrjen e masave dhe aktivitetëve të duhura për parandalimin dhe reduktimin e ndikimit të tyre në sistemin financiar. Dispozitat e Memorandumit, ndër të tjera, përmirësonin rolin dhe zgjeruan përbërjen e Komitetit për

Stabilitetin Financiar, në të cilin morën pjesë të gjithë rregullatorët e sistemit financiar dhe atë: Banka Popullore, Ministria e Financave, Agjencia e Mbikëqyrjes së Sigurimeve, Agjencia për Mbikëqyrje të Financimit Kapital të Sigurimit Pensional dhe Komisioni i Letrave me Vlerë, me mundësi, nëse është e nevojshme të thirret dhe Fondi për Sigurimin e Depozitave.

Me miratimin e Ligjit të Stabilitet Financiar, në korrik 2022, u krijua korniza institucionale për vendosjen e politikës makroprudenciale në Republikën e Maqedonisë së Veriut. Me Ligjin, Komiteti për Stabilitet Financiar u formua dhe u institucionalizua ligjërisht dhe iu dhanë kompetenca rregullatorëve të sistemit financiar. **Me Strategjinë e zbatimit të politikës makroprudenciale në Republikën e Maqedonisë së Veriut (në tekstin e mëtejme: Strategjia makroprudenciale) përcakton kornizën operative për zbatimin e politikës makroprudenciale** nga Komiteti për Stabilitet Financiar dhe autoritetet kompetente. Në Strategjinë makroprudenciale, qëllimet e ndërmjetme të politikës makroprudenciale përcaktohen dhe lidhen me treguesit bazë që përdoren për identifikimin dhe mbikëqyrjen e rreziqeve sistemike dhe instrumentet përkatëse makroprudenciale, definohet cikli i zbatimit të politikës makroprudenciale dhe zbatimi i masave makroprudenciale, transparenca dhe mënyra e komunikimit të masave me publikun, si dhe bashkëpunimi dhe koordinimi i politikave. Çdo organ kompetent mund të rregullojë zbatimin e politikës makroprudenciale brenda kompetencave të tij dhe ta përshtatë atë me specifikat e segmentit përkatës të sistemit financiar, duke marrë parasysh parimet e parashikuara në strategjinë makroprudenciale. Gjatë përgatitjes së Strategjisë makroprudenciale, u ndoqën rekomandimet e Bordit European të Rrezikut Sistemik, si dhe u morën parasysh udhëzimet e FMN-së për politikën makroprudenciale¹ dhe karakteristikat e sistemit financiar vendas. Strategjia makroprudenciale rivlerësohet periodikisht dhe mund të ndryshohet dhe plotësohet në varësi të lëvizjeve në sistemin financiar, ndryshimeve në strukturën e tij, modelit të biznesit të institucioneve financiare, nivelit të zhvillimit të sistemit financiar, shfaqjes së një rëndësie të re ose në rënie të rreziqeve të caktuara, si dhe ndryshimeve në standardet përkatëse ndërkombëtare.

2. Përcaktimi ligjor dhe institucional i politikës makroprudenciale në Republikën e Maqedonisë së Veriut

Në Republikën e Maqedonisë së Veriut, mandati dhe kompetencat për zbatimin e politikës makroprudenciale janë të rregulluara me Ligjin për Stabilitet Financiar², i cili ka hyrë në fuqi më 9 gusht 2022. Me këtë ligj u themelua Komiteti për Stabilitet Financiar, si organ ndërinstitucional përgjegjës për mbikëqyrjen e zbatimit të politikës makroprudenciale në Republikën e Maqedonisë së Veriut dhe për koordinimin e aktiviteteve në identifikimin dhe mbikëqyrjen e rreziqeve sistemike në segmentet individuale të sistemit financiar, në ndërmarrjen e masave makroprudenciale dhe në përgatitjen dhe menaxhimin e krizë financiare. Qëllimi i Komitetit është të kontribuojë në arritjen dhe ruajtjen e stabilitetit financiar në vend. Për të arritur qëllimin e tij, Komiteti kryen detyrat e mëposhtme:

¹ IMF Staff Guidance Note on Macroprudential Policy, December 2014.

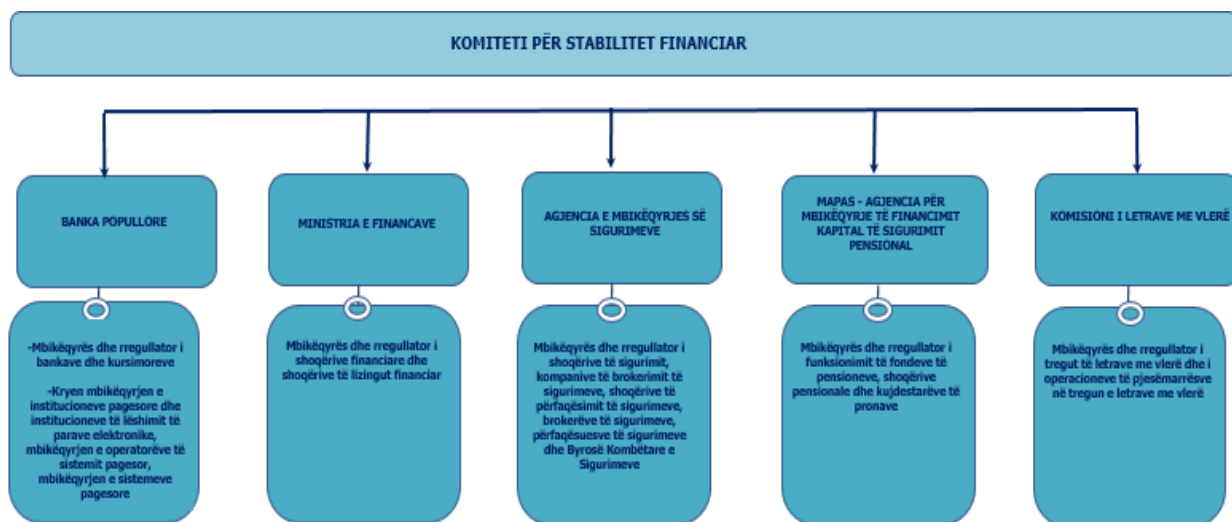
² "Gazeta Zyrtare e RMV-së" nr. 173/22.

- E miraton Strategjinë për zbatimin e politikës makroprudenciale, si dhe ndryshimet dhe/ose plotësimet e saj dhe kujdeset për zbatimin e saj;
- Mbikëqyr dhe vlerëson situatat në sistemin financiar;
- Jep indikacione dhe rekomandime me qëllim parandalimin ose reduktimin e rreziqeve sistemike dhe ruajtjen e stabilitetit financiar dhe mbikëqyr zbatimin e tyre;
- Shqyrton masat makroprudenciale të marra nga autoritetet individuale kompetente dhe vlerëson efektet e këtyre masave;
- Jep udhëzime për punën e nënkomiteteve dhe shqyrton analizat, informacionet, propozimet dhe procesverbalet e marra nga nënkomitetet;
- Vlerëson nevojën për përmirësimin e rregulloreve thelbësore ligjore dhe nënligjore;
- Vlerëson gatishmërinë e autoriteteve kompetente dhe Fondit për Sigurimin e Depozitave për t'u përballur me krizën financiare;
- Koordinon bashkëpunimin ndërmjet autoriteteve kompetente në kushtet kur nuk ka krizë financiare;
- Vendos për ekzistimin dhe përfundimin e krizës financiare;
- Koordinon bashkëpunimin ndërmjet autoriteteve kompetente dhe Fondit të Sigurimit të Depozitave në kushtet e një krize financiare të mundshme ose të ndodhur me qëllim të menaxhimit të duhur të krizës financiare;
- Bashkëpunon me organet ose trupat përkatëse kompetente jashtë vendit për zhvillimin e politikave makroprudenciale dhe me organizatat financiare ndërkombëtare dhe
- Realizon veprimtari të tjera për arritjen e qëllimit dhe kryerjen e detyrave.

Përbërja e Komitetit përfshin përfaqësues nga të gjithë rregullatorët e sistemit financiar dhe atë: guvernatori i Bankës Popullore, ministri i Financave, kryetari i Këshillit të Ekspertëve të Agjencisë të Mbikëqyrjes së Sigurimeve (ASO), kryetari i Këshillit të ekspertëve të Agjencisë për Mbikëqyrje të Financimit Kapital të Sigurimit Pensional (MAPAS), kryetari i Komisionit të Letrave me Vlerë (KLV), pesë përfaqësues të Bankës Popullore të emëruar nga guvernatori dhe tre përfaqësues nga Ministria të emëruar nga ministri i Financave. Nëse ka nevojë, në mbledhjet e Komisionit mund të ftohen drejtori i Fondit për Sigurim të Depozitave ose persona të tjerë ekspertë të fushës që është objekt diskutimi në mbledhje. Komisioni kryesohet nga guvernatori i Bankës Popullore dhe në kushtet e krizës financiare mund ta kryesojë edhe ministri i Financave nëse vendos guvernatori dhe ministri. Komiteti mblidhet të paktën dy herë në vit dhe punon në mbledhje, të cilat nuk janë publike. Anëtarët e Komitetit me të drejtë vote janë guvernatori, ministri i Financave, Kryetari i KLV-së, Kryetari i Këshillit të Ekspertëve të ASO-së dhe Kryetari i Këshillit të Ekspertëve të MAPAS-it. Komiteti vendos me shumicën e votave të anëtarëve me të drejtë vote dhe nxjerr përfundime dhe jep indikacione dhe rekomandime me shkrim. Në varësi të natyrës, përfundimet mund të përmbahen në procesverbalet e seancave të Komitetit ose të miratohen në formën e akteve të veçanta. Në mbledhjet e mbajtura në kushtet e krizës (të mundshme) financiare, vendimet merren me konsensus të guvernatorit dhe ministrit. Ministria e Financave ka rol të veçantë në kushtet e një krize të mundshme financiare, duke përfshirë aktivitetet për vlerësimin e situatës makroekonomike në vend, vlerësimin e mundësisë

së përdorimit të mjeteve buxhetore për përballimin e krizës financiare, njoftimi i Qeverisë së Republikës së Maqedonisë së Veriut për nevojën e vlerësuar për shfrytëzimin e mjeteve buxhetore dhe të tjera.

Fotografia nr. 1. Përcaktimi institucional i politikës makroprudenciale në Republikën e Maqedonisë së Veriut

Në kuadër të Komitetit, dy Nënkomitete funksionojnë si trupa ndihmuese për të mbështetur aktivitetet e Komitetit, dhe atë: Nënkomiteti për mbikëqyrjen e rreziqeve sistemike dhe propozimin e masave makroprudenciale dhe Nënkomiteti për përgatitjen për menaxhimin e krizave financiare. Nënkomitetet mbledhen të paktën një herë në tre muaj. Anëtarë të tyre janë përfaqësues nga të gjithë rregullatorët e sistemit financiar, ndërsa Fondi për Sigurim të Depozitave është gjithashtu anëtar i Nënkomitetit për Përgatitje të Menaxhimit të Krizave Financiare. **Nënkomiteti për mbikëqyrjen e rreziqeve sistemike dhe propozimin e masave makroprudenciale (në tekstin e mëtejshëm NRRS)** i mbikëqyr rreziqet që mund të shkaktojnë rrezik sistematik; rishikon rezultatet e testimit të stresit për qëndrueshmërinë e segmenteve të sistemit financiar ndaj goditjeve të supozuara; analizon masat makroprudenciale të planifikuara ose të marra nga autoritetet kompetente dhe i raporton Komitetit, dhe mbikëqyr zbatimin dhe efektet e tyre; shqyrton raportet e sistemeve pagesore me rëndësi sistemike të përpunuara nga Banka Popullore; jep propozime për rekomandime ose indikacione për Komisionin; shqyrton ligjet dhe aktet nënligjore që mund të kenë ndikim në stabilitetin financiar ose propozimet për ndryshimet e tyre; i mbikëqyr masat makroprudenciale të marra nga vendet e tjera, veçanërisht nëse ato masa mund të kenë ndikim në vend; jep propozime Komitetit për ndryshimin ose plotësimin e treguesve për rreziqet sistematike të përcaktuara nga autoritetet kompetente dhe instrumentet makroprudenciale të përfshira në strategjinë makroprudenciale, jep propozime për ndryshimin e Strategjisë makroprudenciale dhe realizon detyra të tjera të marra nga Komiteti për të arritur qëllimet dhe detyrat e Komitetit. **Nënkomiteti i përgatitjes për menaxhimin e krizave financiare** shqyrton aktet ligjore dhe nënligjore që janë të zbatueshme në kushtet e krizës financiare dhe jep mendim për nevojën e ndryshimit dhe plotësimin të tyre;

përgatit ushtrime për menaxhimin e krizës financiare dhe koordinon aktivitetet e institucioneve të përfshira në ushtrim; rishikon procedurat e autoriteteve kompetente të veçanta dhe Fondit për Sigurim të Depozitave për trajtimin në rast krize financiare; përgatit procedurat për bashkërendimin e veprimtarive të autoriteteve të veçanta kompetente dhe Fondit për Sigurimin e Depozitave në rast krize financiare dhe detyra të tjera të marra nga Komiteti për të arritur qëllimet dhe detyrat e Komitetit.

Komiteti informon publikun për mbledhjet e mbajtura, përveç rasteve kur vlerëson se njoftimi mund të ndikojë negativisht në besimin e publikut në sistemin financiar ose në stabilitetin financiar. Guvernatori i Bankës Popullore (respektivisht ministri i Financave në kushte të krizës financiare, nëse guvernatori dhe ministri vendosin kështu) është përgjegjës për menaxhimin e procesit të komunikimit me publikun dhe për koordinimin e ndërsjellë të autoriteteve kompetente dhe Fondi për Sigurimin e Depozitave në lidhje me komunikimin me publikun. Në kushte të krizës financiare, guvernatori dhe ministri i Financave bëjnë njoftime të përbashkëta për publikun. Ligjin për Stabilitet Financiar parasheh aktivitetet në rast të krizës financiare, duke autorizuar Komisionin të vendosë për masat dhe aktivitetet që do të ndërmerren për menaxhimin e krizës financiare.

3. Përkufizimi, shtrirja dhe qëllimet e politikës makroprudenciale në Republikën e Maqedonisë së Veriut

Politika makroprudenciale përfaqëson grup aktivitetesh që kontribuojnë në arritjen dhe ruajtjen e stabilitetit financiar. Fokusi i interesit të politikës makroprudenciale është sistemi financiar në tërësi, por edhe lidhjet me ekonominë reale. Politika makroprudenciale përfshin aktivitete për monitorimin dhe vlerësimin e rrezikut sistematik, marrjen e masave makroprudenciale për parandalimin ose reduktimin e rrezikut sistematik dhe forcimin e qëndrueshmërisë së institucioneve financiare dhe në këtë mënyrë ruajtjen e stabilitetit financiar. **Stabiliteti financiar** përfaqëson një gjendje në të cilën të gjitha segmentet e sistemit financiar funksionojnë pa ndërprerje dhe kanë kapacitet për të përballuar goditjet e mundshme. Stabiliteti financiar nënkupton që sistemi financiar është i shëndetshëm dhe i qëndrueshëm në të gjitha segmentet e tij, se ai është në gjendje të ekzekutojë në mënyrë të sigurt dhe efikase pagesat dhe të sigurojë ndërmjetësim financiar të qetë me sektorin jofinanciar, duke pasur një qasje të kujdesshme ndaj vlerësimit dhe menaxhimit të rrezikut dhe gatishmëri e mirë për përballimin e goditjeve.

Qëllimi kryesor i politikës makroprudenciale të Republikës së Maqedonisë së Veriut, të përcaktuara me Ligj, është të kontribuojë në arritjen dhe ruajtjen e stabilitetit të sistemit financiar në tërësi duke parandaluar dhe reduktuar akumulimin e rrezikut sistematik, duke forcuar qëndrueshmërinë e sistemit dhe duke siguruar një kontribut të qëndrueshëm të sistemit financiar në rritjen ekonomike. Arritja e qëllimit kryesor arrihet **përmes qëllimeve të ndërmjetme** të politikës makroprudenciale duke përdorur instrumentet makroprudenciale të disponueshme që synojnë rrezikun sistematik. Politika makroprudenciale dhe instrumentet dhe masat e saj nuk mund të eliminojnë plotësisht rrezikun sistematik, por ato veprojnë në mënyrë parandaluese në lidhje me akumulimin e tepërt të rreziqeve dhe zvogëlojnë probabilitetin e realizimit të këtyre rreziqeve.

Rreziku sistemik paraqet rrezik për ndërprerje në sistemin financiar që mund të shkaktojë pasoja të rënda negative për sistemin financiar dhe mbarë ekonominë. Rreziku sistemik mund të shfaqet në dy dimensione: ciklik dhe strukturor. **Dimensioni ciklik i rrezikut sistemik** shoqërohet me prociklikitetin e institucioneve financiare, pra, me tendencën për të marrë rreziqe më të larta kur ekonomia po zgjerohet dhe për të rritur aversionin ndaj rrezikut sapo të ndodhë një recesion. Akumulimi dhe materializimi i rrezikut ndodh me kalimin e kohës, i cili përfaqëson dimensionin kohor të rrezikut sistemik. Dimensioni ciklik i rrezikut sistemik përfshin rreziqet që lidhen me rritjen e tepërt të kredisë, rreziqet që lidhen me rritjen e çmimeve të pasurive të paluajtshme dhe aktiveve financiare, rritjen e borxhit, mospajtueshmëritë e maturitetit në bilancet e institucioneve financiare dhe të tjera. Akumulimi i këtyre rreziqeve zakonisht ndodh në kushtet e rritjes ekonomike dhe shtimit të masave shtrënguese, të cilat mund të çojnë në disbalancë dhe materializim të rreziqeve midis institucioneve financiare pas përmbysjes së fazës së ciklit financiar. Prandaj, është e rëndësishme në "kohët e mira" institucionet financiare të forcojnë kapacitetet e tyre për të absorbuar goditjet që do t'u sigurojnë atyre një gatishmëri më të mirë për t'u përballur dhe qëndrueshmëri më të madhe në kohë krize. Menaxhimi i dimensionit ciklik të rrezikut sistemik nënkupton krijimin e mekanizmave të duhur mbrojtës që do të veprojnë në mënyrë kundërciklike, duke parandaluar shfaqjen dhe akumulimin e rrezikut sistemik. **Dimensioni strukturor i rrezikut sistemik** i referohet shpërndarjes së rreziqeve brenda kuadrit të sektorit financiar. Zhvillimi dhe materializimi i këtij dimensionit të rrezikut ndodh në një moment të caktuar kohor duke përfshirë segmente të ndryshme të sektorit financiar, i cili përfaqëson dimensionin ndërsektorial të rrezikut sistemik. Rreziku strukturor sistemik shoqërohet me ekzistencën e institucioneve financiare sistematike të rëndësishme, të cilat janë të mëdha dhe/ose të lidhura reciproke/ndërsektoriale, në mënyrë që goditjet në një ose disa institucione financiare mund të kërcënojnë stabilitetin e të gjithë sektorit financiar. Rreziku strukturor sistemik materializohet edhe nëpërmjet ekspozimeve të ndërsjella të institucioneve financiare, direkte apo indirekte. Për më tepër, për parandalimin e tij, është e nevojshme të reduktohet përqendrimi i rreziqeve, të pengohen mekanizmat e ngjitjes dhe transmetimit të goditjeve dhe të forcohet qëndrueshmëria e institucioneve financiare me rëndësi sistematike.

Politika makroprudenciale e Republikës së Maqedonisë së Veriut ka për qëllim mbikëqyrjen dhe parandalimin/zvogëlimin e të dy dimensioneve të rrezikut sistemik.

Duke pasur parasysh natyrën komplekse të rrezikut sistemik, për të arritur objektivin bazë të politikës makroprudenciale, Komiteti për stabilitet financiar përcakton qëllimet e ndërmjetme të politikës makroprudenciale. Në pajtueshmëri me rekomandimet e Bordit Europian të Rrezikut Sistemik dhe strukturës dhe karakteristikave të sektorit financiar vendas, **synimet e ndërmjetme të politikës makroprudenciale të Republikës së Maqedonisë së Veriut janë si më poshtë:**

- 1) **Parandalimi dhe zvogëlimi i rrezikut sistemik të rritjes së tepërt të kredisë dhe borxhit të tepërt.** Rritja e tepërt e kredisë, veçanërisht kur shoqërohet me rritje të borxhit të debitorëve, është një nga shkaqet kryesore të disbalansave financiarë;

- 2) **Parandalimi dhe reduktimi i rreziqeve të mospërputhjes së tepërt të maturimit në bilancet e institucioneve financiare dhe ekspozimit ndaj rrezikut të likuiditetit.** Mbështetja e konsiderueshme në burimet afatshkurtra dhe të paqëndrueshme të financimit mund të shkaktojë probleme likuiditeti për institucionet financiare dhe përhapje të rrezikut brenda sistemit gjatë goditjeve dhe ndryshimeve në fazën e ciklit financiar;
- 3) **Parandalimi dhe zvogëlimi i rrezikut të përqendrimit të ekspozimeve, të drejtpërdrejta dhe të tërthorta.** Prania e përqendrimit të lartë të ekspozimeve rrit ndjeshmërinë e sistemit financiar ndaj një goditjeje të caktuar. Kanalet e transmetimit të goditjeve mund të jenë të drejtpërdrejta, nëpërmjet ekspozimeve në bilancet e institucioneve financiare, ose indirekte, nëpërmjet shitjeve emergjente të aktiveve dhe përhapjes së rreziqeve në sistem;
- 4) **Parandalimi dhe zvogëlimi i rrezikut të sjelljes së papërshtatshme dhe rrezikut moral.** Ky objektivi i ndërmjetëm synon reduktimin e rreziqeve që lidhen me institucionet financiare me rëndësi sistematike dhe rritjen e qëndrueshmërisë së tyre ndaj goditjeve.
- 5) **Përforcimi i qëndrueshmërisë së sistemit financiar.** Ky synim i ndërmjetëm synon forcimin e qëndrueshmërisë së sistemit financiar dhe të segmenteve të tij individuale ndaj goditjeve, gjë që arrihet duke ndërtuar shtresa mbrojtëse të kapitalit dhe në përgjithësi duke përmirësuar aftësinë paguese të sistemit financiar. Kjo përmirëson gatishmërinë e institucioneve financiare për t'u përballur me rreziqet dhe për të absorbuar humbjet e mundshme, pa rrezikuar stabilitetin dhe aftësinë për të dhënë kredi për sektorin privat. Për sistem financiar rezistent, është e rëndësishme që të ketë elasticitetin e përdoruesve të shërbimeve financiare, që nënkupton ruajtjen e një niveli prudent të borxhit dhe kapacitetin e duhur për shlyerjen e detyrimeve.
- 6) **Forcimi i rezistencës së infrastrukturës së tregjeve financiare.** Ky objektivi i ndërmjetëm synon kryesisht reduktimin e rrezikut të kredisë, likuiditetit dhe operacional në sistemet pagesore dhe të shlyerjes së letrave me vlerë.
- 7) **Ulja e normës së euroizimit.** Niveli i lartë i euroizimit në bilancet e institucioneve financiare rrit ekspozimin ndaj rrezikut valutor tek klientët e bankave dhe ndaj rrezikut të kredisë të shkaktuar nga monedha midis bankave.
Objektivat e ndërmjetëm të politikës makroprudenciale janë të përbashkëta për të gjitha autoritetet kompetente. Gjatë zbatimit të politikës makroprudenciale, autoriteti kompetent mbikëqyr objektivat e ndërmjetëm që janë të zbatueshëm për segmentin e sistemit financiar nën kompetencat e tij. Komiteti për Stabilitet Financiar rivlerëson periodikisht objektivat e ndërmjetëm të politikës makroprudenciale dhe mund t'i ndryshojë dhe plotësojë ato në pajtim me lëvizjet në sistemin financiar, ndryshimet në strukturën e tij, modeli i biznesit të institucioneve financiare, niveli i zhvillimit të sistemit financiar, shfaqja

e rëndësisë së re ose në rënie të rreziqeve të caktuara, si dhe ndryshimet në standardet përkatëse ndërkombëtare (BE).

4. Zbatimi i politikave makroprudenciale

Autoritetet kompetente për zbatimin e politikës makroprudenciale në Republikën e Maqedonisë së Veriut janë rregullatorët e sistemit financiar, dhe atë: Banka Popullore e Republikës së Maqedonisë së Veriut, Ministria e Financave, Komisioni i Letrave me Vlerë të Republikës së Maqedonisë së Veriut, Agjencia e Mbikëqyrjes së Sigurimeve dhe Agjencia për Mbikëqyrje të Financimit Kapital të Sigurimit Pensional. Ligjin për Stabilitet Financiar parasheh disa aktivitete për secilin nga autoritetet kompetente me të cilat ato kontribuojnë në realizimin e objektivit kryesor të politikës makroprudenciale, respektivisht në ruajtjen e stabilitetit financiar, siç janë: mbikëqyrja e treguesve të rrezikut sistemik për segmentin e sistemit financiar nën kompetencat e tij, duke identifikuar rreziqet që mund të përhapen nga segmenti i sistemit financiar nën kompetencat e tij dhe/ose të çojnë në shfaqjen e rrezikut sistemik, përcaktimi i instrumenteve makroprudenciale dhe ndërmarrja e masave makroprudenciale në pajtim me Ligjin për Stabilitet Financiar dhe ligjet sektoriale, kontributi në zhvillimin e Strategjisë makroprudenciale dhe zbatimin e saj për segmentin e sistemit financiar nën kompetencat e tij dhe të tjera. Gjithashtu, Ligji parashikon një rol udhëheqës të Bankës Popullore, si në drejtim të zhvillimit të Strategjisë makroprudenciale dhe kryesimit të Komiteteve dhe Nënkomiteteve, si dhe në aspektin e identifikimit dhe mbikëqyrjen e rreziqeve sistematike në të gjithë sistemin financiar dhe hartimin e raportit vjetor të stabilitetit financiar. Gjatë zbatimit të Politikës makroprudenciale, autoritetet kompetente veprojnë në kuadër të kompetencave të tyre të përcaktuara me ligjet sektoriale dhe Ligjin për Stabilitet Financiar.

Zbatimi i politikës makroprudenciale zhvillohet në disa hapa që përbëjnë ciklin e politikës makroprudenciale, dhe atë:

- 1) **Identifikimi dhe vlerësimi i rreziqeve**, që nënkupton mbikëqyrjen dhe analizën e treguesve të përshtatshëm për rrezikun sistemik dhe zbulimin në kohë të dobësive të mundshme në segmentet e sistemit financiar që lidhen me qëllimet e ndërmjetme të politikës makroprudenciale;
- 2) **Përzgjedhja e instrumenteve makroprudenciale** dhe përcaktimi i karakteristikave dhe qëllimeve të tyre;
- 3) **Marrja e masave makroprudenciale**, që nënkupton marrjen e vendimeve në lidhje me sasinë e instrumenteve makroprudenciale të specifikuar, por edhe masa dhe instrumente të tjera që nevojiten për parandalimin, reduktimin ose eliminimin e rreziqeve sistematike;
- 4) **Vlerësimi i efekteve të masave makroprudenciale të marra**, i cili përfshin një vlerësim të ndikimit dhe efekteve të masave makroprudenciale të miratuara, një vlerësim

të kontributit të tyre në arritjen e qëllimeve të ndërmjetme të politikës makroprudenciale dhe një vlerësim të nevojës për ndryshime/heqjen e masave makroprudenciale.

Identifikimi dhe vlerësimi i rreziqeve. Organet kompetente në bazë të rregullt mbikëqyrin lëvizjet në sektorin financiar nën kompetencën e tyre dhe kryejnë vlerësim të ekspozimit ndaj rreziqeve dhe rezistencës ndaj goditjeve. Mbikëqyrja dhe vlerësimi i rreziqeve, organet kompetente e kryejnë sipas treguesve të përcaktuar të rrezikut sistemik, me ndihmën e mjeteve dhe modeleve të zhvilluara, gjithçka me qëllim të zbulimit të hershëm të cenueshmërive dhe identifikimin e rreziqeve që do të mund të zgjerohen nga segmenti i sistemit financiar nën kompetencën e tyre dhe/ose për t'u paraqitur në rrezik sistemik. Në Tabelën 1 është dhënë pasqyrë indikative e treguesve bazë të përzgjedhur për mbikëqyrjen dhe vlerësimin e rrezikut sistemik. Çdo organ kompetent në detaje përpunon dhe përshtat treguesit për segmentin financiar nën kompetencën e tij dhe publikon pasqyrën e treguesve në faqen e tij të internetit. Pas publikimit të treguesve, organet kompetente, sipas vlerësimit të tyre ose me propozimin e Komitetit, t'i ndryshojnë dhe/ose plotësojnë në varësi të lëvizjeve në segmentin financiar nën kompetencën e tyre, lëvizjet e përgjithshme makroekonomike, situatat e përgjithshme në sistemin financiar dhe nevojat e politikës makroprudenciale. Gjatë mbikëqyrjes të rreziqeve sistematike, organet kompetente marrin parasysh edhe tregues të lëvizjeve të përgjithshme makroekonomike në vend dhe në botë që mund të ndikojnë në punën e sistemit financiar dhe veçanërisht të segmentit nën kompetencën e tyre. Organet kompetente mund të përdorin mjete dhe metoda shtesë për vlerësimin e rrezikut sistemik, në varësi të specifikave të segmentit të sistemit financiar që është nën kompetencën e tyre. Një nga mjetet më të rëndësishme janë testet e stresit me të cilën vlerësohet rezistenca e institucioneve financiare ndaj goditjeve, gjegjësisht aftësia për të mbuluar humbjet që vijnë nga materializimi i goditjeve jashtëzakonisht ekstreme, por gjithsesi të mundshme, me origjinë nga mjedisi makroekonomik ose sistemi financiar. Testimi i stresit mund të kryhet duke përdorur metoda të ndryshme, siç janë testet e stresit të ndjeshmërisë, analizat e skenarëve, testet e stresit në kahje të kundër dhe metoda tjera që janë të përshtatshme për segmentin financiar specifik. Për shkak të vlerësimit të dimensionit strukturor të rrezikut sistemik, nëse ajo është relevante për segmentin financiar përkatës, organet kompetente zbatojnë analiza të ndërlidhjes dhe analiza të transmetimit në sistemin financiar.

Tabela 1

Pasqyrë indikative e treguesve të përzgjedhur për mbikëqyrjen dhe vlerësimin e rrezikut sistematik

Qëllimi i ndërmjetëm i politikës makroprudenciale	Treguesi
Parandalimi dhe zvogëlimi i rrezikut sistematik të rritjes së tepërt të kredisë dhe borxhit të tepërt	<p>Treguesit e vëllimit dhe dinamikës së ndërmjetësimit financiar</p> <p>Treguesit e cilësisë së aktiveve të institucioneve financiare</p> <p>Treguesit e nivelit të aftësisë paguese dhe të kapitalizimit të institucioneve financiare</p> <p>Treguesit e nivelit të borxhit të institucioneve financiare</p> <p>Treguesit e cilësisë së kërkesës për kredi (DSTI, LTV, TDTI)</p> <p>Treguesit e borxhit të sektorit të korporatave dhe sektorit "amvisëri".</p> <p>Treguesit e lëvizjeve të tregut të pasurive të paluajtshme</p> <p>Treguesit e përfitimit të institucioneve financiare</p> <p>Treguesit e ndryshimeve në çmimet e shërbimeve financiare (normat e interesit, provizione, etj.)</p> <p>Tregues të tjerë që janë specifike për segmentin përkatës të sistemit financiar</p>
Parandalimi dhe reduktimi i rreziqeve të mospajtueshmëritë e tepërta të maturimit në bilancet e institucioneve financiare dhe ekspozimit ndaj rrezikut të likuiditetit	<p>Treguesit e strukturës së burimeve të financimit të institucioneve financiare</p> <p>Treguesit e likuiditetit të institucioneve financiare</p> <p>Treguesit e strukturës së afatizuar të mjeteve dhe detyrimeve</p> <p>Treguesit e ekspozimit ndaj rrezikut të tregut</p> <p>Treguesit e lëvizjeve të tregut financiar</p> <p>Tregues të tjerë që janë specifike për segmentin përkatës të sistemit financiar</p>
Parandalimi dhe reduktimi i rrezikut të koncentrimit të ekspozimeve, të drejtpërdrejta dhe të tërthorta	<p>Treguesit e strukturës sektoriale të kërkesave të përgjithshme</p> <p>Treguesit e ekspozimeve të mëdha</p> <p>Treguesit e ekspozimit ndërsektorial të institucioneve financiare</p> <p>Treguesit e ekspozimit gjeografik të institucioneve financiare</p> <p>Tregues të tjerë që janë specifike për segmentin përkatës të sistemit financiar</p>
Parandalimi dhe reduktimi i prijes për sjellje joshembullore dhe moral hazard	<p>Treguesit e madhësisë relative të institucioneve financiare, të matur përmes pjesëmarrjes së aktiveve në PBB dhe tregues të tjerë</p> <p>Treguesit e nivelit të koncentrimit në sistemin financiar</p> <p>Treguesit e lidhjes ndërsektoriale</p> <p>Tregues të tjerë që janë specifike për segmentin përkatës të sistemit financiar</p>
Forcimi i rezistencës së sistemit financiar	<p>Treguesit e nivelit të aftësisë pagore dhe të kapitalizimit të institucioneve financiare</p> <p>Treguesit e cilësisë së aktiveve të institucioneve financiare</p> <p>Treguesit e përfitimit të institucioneve financiare</p> <p>Treguesit e cilësisë së kërkesës për kredi (DSTI, LTV, TDTI)</p> <p>Tregues të tjerë që janë specifike për segmentin përkatës të sistemit financiar</p>
Forcimi i rezistencës së infrastrukturës së tregjeve financiare	<p>Treguesit e rezistencës së infrastrukturës së tregjeve financiare ndaj kredisë, likuiditetit dhe rrezikut operacional</p> <p>Tregues të tjerë që janë specifike për segmentin përkatës të sistemit financiar</p>
Ulja e normës së euroizimit	<p>Treguesit për pjesëmarrjen e kërkesave me komponentin valutor në kërkesat e përgjithshme të institucioneve financiare</p> <p>Treguesit për pjesëmarrjen e detyrimeve me komponentin valutor në detyrimet e përgjithshme të institucioneve financiare</p> <p>Treguesit e ekspozimit ndaj rrezikut valutor</p> <p>Tregues të tjerë që janë specifike për segmentin përkatës të sistemit financiar</p>

Në procesin e vlerësimit të rrezikut sistemik, organet kompetente mund të përdorin analiza dhe raporte shtesë, të cilat i përgatisin për nevoja të brendshme. Gjithashtu, mund të zbatojnë anketa të herëpashershme dhe të rregullta për shkak të mbledhjes së informacioneve shtesë për aktivitetet dhe rreziqet në punën e institucioneve financiare. Përdorimi i burimeve të ndryshme të informacioneve është i rëndësishëm për mbikëqyrjen më të informuar të rreziqeve dhe vlerësimin e nevojës për të marrë masa makroprudenciale. Organet kompetente informojnë publikun për gjendjet dhe rreziqet në segmentin financiar nën kompetencën e tyre nëpërmjet raporteve të rregullta dhe/ose llojeve të tjera të publikimeve që publikojnë në faqet e tyre të internetit. Banka Popullore përgatit dhe publikon raport vjetor për stabilitetin financiar, i cili analizon gjendjet në sektorin e përgjithshëm financiar, duke përfshirë rreziqet që mund të dëmtojnë stabilitetin financiar. Organet kompetente po avancojnë vazhdimisht kornizën për mbikëqyrje dhe vlerësim të rrezikut sistemik, avancojnë ato ekzistueset dhe zhvillojnë mjete dhe modele të reja, me çka kontribuojnë për identifikim më efikas të rrezikut sistemik dhe parandalimin e ndikimit të tij në sektorin financiar. Nëse organi kompetent identifikon ekzistencën dhe/ose akumulimin e rreziqeve në segmentin nën kompetencën e tij, ai informon NRRS-në në mbledhjen e parë pasuese ose fillon mbajtjen e mbledhjes së jashtëzakonshme të nënkomitetit.

Përzgjedhja e instrumenteve makroprudenciale dhe përcaktimi i karakteristikave dhe objektivave të tyre. Çdo organ kompetent përcakton instrumentet makroprudenciale për segmentin financiar nën kompetencën e tij. Gjatë përcaktimit të instrumenteve makroprudenciale, organet kompetente mbajnë llogari me instrumentet makroprudenciale të përzgjedhura të përfshihen aspektet më të rëndësishme të politikës makroprudenciale, siç janë: burimet dhe natyra e rrezikut sistemik për parandalimin/reduktimin e të cilit përdoren instrumentet makroprudenciale, gjegjësisht objektivat e ndërmjetme që kanë për qëllim të arrihen me instrumentet makroprudenciale; objektiv i instrumenteve makroprudenciale, gjegjësisht nëse qëllimi i tyre është të forcojnë rezistencën e institucioneve financiare apo të lehtësojnë fazat e ciklit financiar; si dhe për efektet ekonomike, rregullatore dhe ndërsektoriale të instrumenteve makroprudenciale. Gjatë përcaktimit të instrumenteve makroprudenciale, organet kompetente udhëhiqen nga parimet e efektivitetit dhe efikasitetit të instrumenteve makroprudenciale. **Efektiviteti** i referohet mundësisë së përdorimit të instrumenti të caktuar makroprudencial për të ndikuar në parandalimin dhe reduktimin e rrezikut sistemik dhe arritjen e objektivit të ndërmjetëm dhe përfundimtar të politikës makroprudenciale. Instrumenti makroprudencial konsiderohet efektiv nëse është në lidhje të fortë me objektivin e ndërmjetëm të politikës makroprudenciale dhe realizon ndikim të shpejtë dhe të suksesshëm në drejtim të reduktimit dhe parandalimit të rreziqeve. **Efikasiteti** i referohet mundësisë me instrumentin makroprudencial për të ndikuar në parandalimin dhe reduktimin e rrezikut sistemik dhe për të arritur qëllimin e ndërmjetëm dhe përfundimtar të politikës makroprudenciale me kosto minimale dhe efekte anësore të kufizuara. Instrumenti makroprudencial konsiderohet efektiv nëse është në pajtim me masat dhe instrumentet e tjera të politikës makroprudenciale, por edhe me objektivat e politikës monetare, makroekonomike dhe financiare dhe nuk shkakton ngarkesë të tepruar administrative për palët e interesuara. Në këtë drejtim, është i rëndësishëm **koordinimi** ndërmjet organeve kompetente, të cilat duhet t'i përcaktojnë instrumentet makroprudenciale në mënyrë konsistente, respektivisht të shmangin përdorimin e instrumenteve makroprudenciale që mund të jenë në kundërshtim ose të zvogëlojnë ndikimin e instrumenteve makroprudenciale në organet e tjera kompetente ose të shkaktojnë transferimin e rreziqeve nga një segment të sistemit financiar në tjetrin. Rreziqet sistematike kanë natyrë komplekse dhe për t'u përballur me to, ndonjëherë është e domosdoshme rregullimi makroprudencial në disa segmente financiare, gjë që tregon përsëri nevojën nga vendosja konsistente të instrumenteve makroprudenciale dhe koordinimit ndërmjet

organeve kompetente. Edhe një parim tjetër i rëndësishëm është **qartësia dhe transparencia** e instrumenteve makroprudenciale, që nënkupton se ato duhet të vendosen në mënyrë të qartë dhe të kuptueshme, që do të mundësojë zbatimin e tyre pa probleme nga institucionet financiare përkatëse dhe kuptim të qartë të qëllimeve dhe arsyeve për të cilat janë marrë masat makroprudenciale. Gjatë përcaktimit të instrumenteve makroprudenciale, organet kompetente ndjekin rekomandimet e Bordit europian të rreziqeve sistemike dhe standardet ndërkombëtare, por mund t'i përshtatin ato me karakteristikat e sektorit financiar vendas dhe rregulloreve vendase, si dhe të zhvillojnë dhe prezantojnë instrumentet e tyre makroprudenciale për të parandaluar/reduktuar rreziqet sistemike që janë specifike për sektorin financiar të brendshëm.

Për zbatimin e politikës makroprudenciale, organet kompetente përdorin të paktën instrumentet makroprudenciale në vijim:

- Shtresat mbrojtëse të kapitalit;
- Kufijtë e ekspozimit;
- Menaxhimi me rreziqet;
- Borxhi (i institucioneve financiare ose i huamarrësve);
- Institucionet financiare me rëndësi sistemike;
- Rreziku i koncentrimin të ekspozimeve;
- Instrumente të tjera për rritjen e rezistencës ndaj goditjeve financiare dhe parandalimin e çrregullimeve në segmentet e sistemit financiar.

Në Tabelën 2 është dhënë pasqyrë indikative e instrumenteve të përzgjedhura makroprudenciale të mundshme, të grupuara sipas objektivave të ndërmjetme të politikës makroprudenciale, gjegjësisht rreziqeve që synohet të parandalohen/reduktohen nëpërmjet ndërmarrjes së masave makroprudenciale. Duke u nisur nga pasqyra indikative, çdo organ kompetent përcakton instrumentet makroprudenciale për segmentin financiar nën kompetencën e tij dhe publikon informatat në faqen e tij të internetit. Organet kompetente mund t'i ndryshojnë, përshtatin dhe vendosin instrumente të reja makroprudenciale në varësi të lëvizjeve në segmentin financiar nën kompetencën e tyre, lëvizjet e përgjithshme makroekonomike, situatat e përgjithshme në sistemin financiar, ndryshimet në standardet ndërkombëtare dhe nevojat e politikës makroprudenciale. Organet kompetente mund të përshkruajnë edhe instrumente të tjera makroprudenciale, të ndryshme nga ato të dhëna në Tabelën 2, nëse ato vlerësohen si të përshtatshme për parandalimin e rrezikut sistematik të përcaktuar dhe mirëmbajtjen e stabilitetit financiar.

Tabela 2

Pasqyra indikative e instrumenteve të mundshme makroprudenciale

Objektivi i ndërmjetëm i politikës makroprudenciale	Instrumenti makroprudencial
Parandalimi dhe zvogëlimi i rrezikut sistemik të rritjes së tepërt të kredisë dhe borxhit të tepërt	Shtresa mbrojtëse kundërciklike e kapitalit Kërkesat makroprudenciale për kapital për ekspozimet ndaj sektorëve të caktuar ose mjeteve financiare Rregullimi makroprudencial i treguesve të cilësisë së kërkesës për kredi Rregullimi makroprudencial i treguesve të ekspozimit ndaj rrezikut të kredisë Rregullimi makroprudencial i normës së borxhit të institucioneve financiare Instrumente të tjera makroprudenciale që janë specifike për segmentin përkatës të sistemit financiar
Parandalimi dhe reduktimi i rreziqeve të mospajtueshmërisë së tepërt të afatizimit në bilancet e institucioneve financiare dhe ekspozimit ndaj rrezikut të likuiditetit	Rregullimi makroprudencial i ekspozimit ndaj rrezikut të likuiditetit Kufizimi makroprudencial i burimeve të financimit të institucioneve financiare Kufizimi makroprudencial i burimeve më pak stabile të financimit të institucioneve financiare Instrumente të tjera makroprudenciale që janë specifike për segmentin përkatës të sistemit financiar
Parandalimi dhe zvogëlimi i rrezikut të koncentrimit të ekspozimeve, të drejtpërdrejta dhe të tërthorta	Limitet makroprudencialë për ekspozimet e mëdha Instrumente të tjera makroprudenciale që janë specifike për segmentin përkatës të sistemit financiar
Parandalimi dhe reduktimi i prires për sjellje joshembullore dhe moral hazard	Shtresa mbrojtëse e kapitalit për institucionet financiare me rëndësi sistemike Instrumente të tjera makroprudenciale që janë specifike për segmentin përkatës të sistemit financiar
Parandalimi dhe reduktimi i prires për sjellje joshembullore dhe moral hazard	Shtresa mbrojtëse e kapitalit për institucionet financiare me rëndësi sistemike Instrumente të tjera makroprudenciale që janë specifike për segmentin përkatës të sistemit financiar
Forcimi i rezistencës të sistemit financiar	Shtresa mbrojtëse kundërciklike e kapitalit Shtresa mbrojtëse sistemike e kapitalit Kërkesat makroprudenciale për kapital për ekspozimet ndaj sektorëve të caktuar ose mjeteve financiare Rregullimi makroprudencial i treguesve të cilësisë së kërkesës për kredi Instrumente të tjera makroprudenciale që janë specifike për segmentin përkatës të sistemit financiar
Forcimi i rezistencës së infrastrukturës së tregjeve financiare	Rregullimi makroprudencial i ekspozimit ndaj kredisë, likuiditetit dhe rrezikut operacional Shtresa mbrojtëse kundërciklike e kapitalit Instrumente të tjera makroprudenciale që janë specifike për segmentin përkatës të sistemit financiar
Ulja e normës së euroizimit	Përshtatja makroprudenciale e instrumentit të rezervës së detyruar Rregullimi makroprudencial i kërkesave dhe detyrimeve me komponent valutor Instrumente të tjera makroprudenciale që janë specifike për segmentin përkatës të sistemit financiar

Ndërmarrja e masave makroprudenciale. Organet kompetente ndërmarrin masa makroprudenciale në kuadër të kompetencave të tyre, në pajtim me ligjin. Masat makroprudenciale ndërmerren në lidhje me lartësinë e instrumenteve makroprudenciale për shkak të parandalimit, reduktimit ose mënjanimi të rreziqeve sistemike në segmente të veçanta të sistemit financiar ose në sistemin financiar në tërësi. Masat makroprudenciale i referohen instrumenteve makroprudenciale që organi kompetent ka përkufizuar për segmentin e sistemit financiar nën kompetencë të tij.

Masat e përfshira në ligjet sektoriale, të cilat janë paraparë të ndërmerren ndaj institucioneve financiare individuale (masat mbikëqyrëse), mund të përdoren edhe për arritjen e objektivave të ndërmjetme dhe përfundimtare të politikës makroprudenciale, në pajtim me Ligjin për Stabilitet Financiar.

Vendimet për masat makroprudenciale, organet kompetente bazohen në analiza të thelluara për vlerësimin e rrezikut sistemik, të cilat përfshijnë analizën e treguesve për mbikëqyrje dhe vlerësimin e rrezikut sistemik dhe informacione dhe tregues të tjerë, siç janë rezultatet e testeve të stresit, sistemet e paralajmërimit të hershëm, metodologjitë e përshkruara për aktivizimin e instrumenteve të caktuara makroprudenciale dhe të ngjashme, duke përfshirë vlerësim ekspert që merr parasysh të gjitha informacionet e disponueshme, duke përfshirë edhe informacione nga mjedisi më i gjerë makroekonomik në të cilin punon sistemi financiar. Vlerësimi i ekspertëve mund të jetë veçanërisht i rëndësishëm në rastet kur treguesit dhe mjetet ofrojnë informacione të paqarta dhe/ose kontradiktore në lidhje me nivelin dhe akumulimin e rrezikut sistemik. Një sistem i tillë i qasjes së kombinuar në vendimmarrje duke përdorur tregues sasiore dhe vlerësim ekspertësh korrespondon me parimet e të ashtuquajturës "diskrecioni i udhëhequr" (ang. guided discretion) i cili është në pajtim me rekomandimet e institucioneve relevante ndërkombëtare³. Vlerësimi i ekspertëve rekomandohet edhe për arsye se politika makroprudenciale paraqet qasje relativisht më të re, bazat analitike të së cilës janë ende në zhvillim e sipër, në mënyrë që treguesit sasiore të caktuar, të mos pasqyrojnë gjithmonë në mënyrën më të besueshme nivelin e rrezikut sistemik të sistemit. Për më tepër, sistemi financiar është kategori dinamike që ndryshon dhe zhvillohet me kalimin e kohës, duke përfshirë edhe nën ndikimin e inovacioneve. Kjo imponon nevojën për të përdorur vlerësimin e ekspertëve për të zbuluar dhe mbikëqyrurloje të reja dhe të ndryshueshme të rreziqeve.

Masat makroprudenciale për nga natyra e tyre janë masa parandaluese. Gjatë marrjes së masave makroprudenciale, organet kompetente përpiqen të takojnë rreziqet dhe të parandalojnë grumbullimin e tyre në bilancet e institucioneve financiare dhe të forcojnë rezistencën e sistemit për t'u përballur me goditjet. Krahas ndërmarrjes në kohë, është gjithashtu e rëndësishme që masat makroprudenciale të lehtësohen në kohën e duhur, nëpërmjet zbutjes apo pezullimit të plotë të tyre, nëse kjo është e nevojshme për të ruajtur stabilitetin financiar dhe për të siguruar kontribut të qëndrueshëm të sistemit financiar në rritjen ekonomike, që është një nga qëllimet kryesore të politikës makroprudenciale. Organet kompetente mund të vendosin të lehtësojnë masat makroprudenciale kur ato përmbushin qëllimin e tyre, gjegjësisht të kontribuojnë të zvogëlohen ose zhdukin rreziqet sistemike për shkak të së cilave ishin të vendosura. Në disa masa makroprudenciale, mund të ketë nevojë për lehtësim në kushtet kur realizimi i rrezikut sistemik

³ The ESRB handbook on operationalising macroprudential policy in the banking sector. IMF Staff Guidance Note on Macroprudential Policy, December 2014.

ka filluar të parandalon që rreziqet të thellohen ose të futen ndërmjet segmenteve të ndryshme të sistemit financiar dhe mbi aktivitetin ekonomik. Kjo vlen veçanërisht për shtresat mbrojtëse të kapitalit, baza e të cilave duhet të ndërtohet në "kohë të mira" dhe të lirohen kur rreziqet fillojnë të realizohen. Me këtë kontribuohet që institucionet financiare më lehtë t'i marrin humbjet dhe të ruajnë aktivitetin kreditor, gjë që nëse nuk ndodh, mund të rrisë rreziqet për sektorin financiar nëpërmjet lidhjeve negative kthyesë që ekzistojnë ndërmjet sektorit financiar dhe atij real. Procesi i marrjes së vendimeve në kushte të tilla mund të jetë më kompleks dhe të kërkojë analiza shtesë duke përdorur tregues të ndryshëm nga treguesit që janë përdorur gjatë vendosje së masave makroprudenciale. Kjo rezulton nga fuqia e ndryshme sinjalizuese e treguesve në faza të ndryshme të ciklit financiar. Kështu, të njëjtët tregues që janë efektiv për identifikimin e hershëm të fazës së lart të ciklit financiar dhe fillimin e akumulimit të dobësive, mund të kenë fuqi parashikuese shumë më të dobët kur bëhet fjalë për vlerësimin e kthesës së ciklit që mund të sjellë në realizimin e rrezikut sistemik. Për identifikimin e hershëm të fazës së realizimit të fillimit të rrezikut sistemik, FMN-ja rekomandon⁴ kryesisht përdorimin e të dhënave të tregut dhe mbikëqyrjen e lëvizjeve dhe ndryshimeve të treguesve kryesorë, në vend të kushteve së tyre. Shembuj të treguesve të paralajmërimit të hershëm që mund të përdoren në vlerësimin e nevojës për të lehtësuar masat makroprudenciale, kryesisht për shtresat e kapitalit, janë⁵: rritja e indekseve për luhatshmëri të tregjeve të aksioneve dhe detyrimeve, zgjerimi i diferencave të interesit, ngadalësimi i mprehtë i aktivitetit kreditues, fillimi i rritjes së kredive me probleme dhe tregues të tjerë që udhëzojnë se kërkesat më të larta për kapital fillojnë të veprojnë si kufizim për aktivitetin e kredisë. Në të njëjtën kohë, është e rëndësishme që të kemi mbikëqyrje më të kujdesshme të gjendjeve dhe analizë kritike të treguesve, duke përfshirë vlerësim ekspertësh që merr parasysh kontekstin e përgjithshëm makroekonomik, veçanërisht nëse ekziston pasiguri e lartë dhe sinjale të paqarta nga treguesit kryesorë.

Gjatë marrjes së vendimeve për të lehtësuar masat makroprudenciale, organet kompetente marrin parasysh objektivat e masave makroprudenciale dhe natyrën e rrezikut sistemik. Për shembull, masat e marra për të forcuar qëndrueshmërinë e sistemit financiar ndaj rreziqeve ciklike, siç është shtresa mbrojtëse kundërciklike e kapitalit, zakonisht janë lëndë që i nënshtrohen rivlerësimit dhe ndryshimeve më të shpeshta në të dy drejtimet, ndryshe nga masat që synojnë rreziqet strukturore, që mbijetojnë gjatë periudhës më të gjatë kohore, siç është për shembull shtresa mbrojtëse sistematike e kapitalit. Gjithashtu, organet kompetente kujdesen për nivelin e aftësisë paguese të përgjithshme të institucioneve financiare, i cili duhet të vazhdojë të ruhet në një nivel të matur që do të vazhdojë të sigurojë stabilitetin dhe rezistencën e sistemit financiar ndaj goditjeve.

Organet kompetente janë të pavarura në marrjen e masave makroprudenciale. Megjithatë, çdo organ kompetent është i detyruar që në afat prej pesë ditëve pas marrjes, ndryshimit ose shfuqizimit të masës makroprudenciale, të informojë NRRS-në, e cila dorëzon informacionet me mendim deri te Komiteti. Organi kompetent nuk ka detyrim, por ka mundësinë që të njoftojë paraprakisht NRRS-në për synimin për të ndërmarrë, ndryshojë ose shfuqizojë masë të caktuar makroprudenciale, e cila më pas dorëzon informacion dhe mendim në lidhje me masën, deri te Komiteti.

⁴IMF Staff Guidance Note on Macroprudential Policy, December 2014.

⁵IMF Staff Guidance Note on Macroprudential Policy, December 2014.

Komiteti për Stabilitet Financiar shqyrton masat makroprudenciale të cilat kanë ndërmarrë organet individuale kompetente dhe mbikëqyr dhe vlerëson efektet e këtyre masave. Komiteti miraton konkluzione dhe mund t'u japë indikacione dhe rekomandime organeve kompetente, së bashku me shpjegimin e arsyeve për shkak të cilave i shqipton. Me "indikacionin", Komiteti vlerëson nevojën që disa aktivitete ose lëvizje në sistemin financiar, në segmente të veçanta të sistemit financiar ose në një ose më shumë institucione financiare të mbikëqyren me vëmendje më të madhe, sepse ato mund të përfaqësojnë burim potencial të rrezikut sistemik. Me "rekomandimin" identifikohet nevoja për të vendosur, ndërmarrë, ndryshuar ose shfuqizuar masat dhe/ose instrumentet makroprudenciale që janë nën kompetencën e organit të caktuar kompetent, me qëllim parandalimin ose reduktimin e rrezikut sistemik të identifikuar. Gjatë dhënies së rekomandimit, Komiteti përcakton afatet për përmbushjen e tij dhe mund të specifikojë masat dhe instrumentet specifike për zbatimin e tij. Komiteti mbikëqyr veprimet e ndërmarra pas rekomandimit të dhënë, si dhe mund të përcaktojë afatet në të cilat organi kompetent duhet ta njoftojë atë për veprimin dhe efektet e zbatimit të rekomandimit. Komiteti i jep indikacionet dhe rekomandimet sipas vlerësimit të tij ose me propozimin e NRRS-së.

Gjithashtu, Komiteti mund t'u japë udhëzime institucioneve dhe organeve shtetërore në Republikën e Maqedonisë së Veriut, nëse aktivitetet e këtyre institucioneve shtetërore dhe/ose zhvillimet në segmentet nën kompetencën e tyre, mund të paraqesin burim potencial të rrezikut sistemik dhe të ndikojnë në stabilitetin financiar. Mund të jepet edhe rekomandim lidhur me nevojën për ndryshime në rregulloret.

Komiteti mund të vendosë të njoftojë publikun për rekomandimin e shqiptuar, përveç nëse vlerëson se njoftimi mund të ndikojë negativisht në besueshmërinë e publikut në sistemin financiar ose në stabilitetin financiar.

Vlerësimi i efekteve të masave makroprudenciale të marra është një nga hapat më të rëndësishëm në ciklin e politikës makroprudenciale, sepse ofron informacione për efektivitetin dhe efikasitetin e masave makroprudenciale dhe suksesin në arritjen e qëllimit të ndërmjetëm dhe themelor të politikës makroprudenciale. Të gjitha organet kompetente analizojnë dhe mbikëqyrin vazhdimisht efektet e masave makroprudenciale të miratuara në kompetencën e tyre edhe reagimin dhe mënyrën e përshtatjes së institucioneve financiare të prekura. Siç u tha më parë, Komiteti për Stabilitet Financiar shqyrton masat makroprudenciale që i kanë ndërmarrë organet e veçanta kompetente dhe i vlerëson efektet e këtyre masave. Komiteti për Stabilitet Financiar mbikëqyr dhe vlerëson mundësinë e shfaqjes së rreziqeve nga anashkalimi i masave makroprudenciale dhe/ose përhapja e mundshme e rreziqeve në kuadër të sektorit financiar për shkak të masave të marra në një nga segmentet e tij. Nëse vlerëson, Komiteti mund të japë rekomandime për bartjen e masave shtesë, edhe në segmente të tjera të sistemit financiar, me të cilat do të forcohet veprimi i masave makroprudenciale tashmë të marra dhe do të parandalojnë përhapjen e rreziqeve. Informacionet e fituara nga faza e vlerësimit të efekteve të masave makroprudenciale të marra mund të përdoren për përmirësimin e mjeteve analitike për mbikëqyrjen e rrezikut sistemik, avancimin e vendosjes së instrumenteve makroprudenciale, përmirësimin e efikasitetit në vendimmarrje etj., që së bashku kontribuojnë në arritjen e suksesshme të qëllimit kryesor të politikës makroprudenciale, që është ruajtja e stabilitetit financiar.

7. Transparenca dhe komunikimi

Organet kompetente sigurojnë transparencë në zbatimin e politikës makroprudenciale. Transparenca sigurohet përmes informimit publik në kohë dhe të rregullt në lidhje me aktivitetet e politikave makroprudenciale. Organet kompetente, në faqen e tyre të internetit, publikojnë informata për përcaktimin dhe zbatimin e politikës makroprudenciale në segmentin financiar nën kompetencën e tyre. Këto informata i referohen së paku treguesve për mbikëqyrjen dhe vlerësimin e rrezikut sistemik, instrumentet makroprudenciale të përcaktuara dhe masat makroprudenciale të marra. Vendimet për masat makroprudenciale të marra publikohen nëpërmjet njoftimeve publike dhe/ose mjeteve të tjera të komunikimit, me përjashtim të rasteve kur shpallja publike e masave të miratuara mund të ndikojë negativisht në ruajtjen e stabilitetit financiar ose nëse bëhet fjalë për informacion konfidencial. Organet kompetente mund të përdorin mjete të ndryshme për marrëdhëniet me publikun dhe komunikimin e politikave makroprudenciale, siç janë raporte të rregullta dhe të rastësishme në lidhje me situatën në segmentin e sistemit financiar nën kompetencën e tyre dhe masat makroprudenciale të marra, analizat, prezantimet, njoftimet, konferencat mediatike, deklaratat dhe intervista dhe të ngjashme.

Transparenca e Komitetit për Stabilitet Financiar sigurohet nga dispozitat dhe aktivitetet e mëposhtme të parashikuara me Ligjin për Stabilitet Financiar:

- Komiteti informon publikun për mbledhjet e mbajtura, përveç nëse vlerëson se njoftimi mund të ndikojë negativisht në besueshmërinë e publikut në sistemin financiar ose në stabilitetin financiar.
- Komiteti mund të njoftojë publikun për rekomandimin e shqiptuar, përveç nëse vlerëson se njoftimi mund të ndikojë negativisht në besueshmërinë e publikut në sistemin financiar ose në stabilitetin financiar.

Në kushte të krizës financiare, kryesuesi i Komitetit (gubernatori i Bankës Popullore, ndërsa në kushte të krizës financiare mund të kryesojë edhe Ministri i Financave nëse guvernatori dhe ministri vendosin kështu), është përgjegjës për menaxhimin me procesin e komunikimit me publikun dhe për bashkërendimin e ndërsjellë të organeve kompetente dhe Fondit të Sigurimit të Depozitave në lidhje me komunikimin me publikun. Gjithashtu, në kushtet e krizës financiare, guvernatori dhe ministri i financave japin njoftime të përbashkëta për publikun.

Komiteti, më së voni deri më 31 mars të vitit aktual parashtrohet deri te Kuvendi i Republikës së Maqedonisë së Veriut raport për punën e tij për vitin paraardhës.

8. Bashkëpunimi dhe koordinimi i politikave

Politika makroprudenciale është e lidhur ngushtë me politikat e tjera makroekonomike dhe financiare, të cilat në radhë të parë i referohen politikës monetare, politikës mikroprudenciale, politikave të menaxhimit të krizave dhe zgjidhjes së institucioneve financiare me probleme në punën dhe politikës fiskale. Secila prej këtyre politikave, në fushën e kompetencave të saj, mund të ndikojë në qëllimin kryesor të politikës makroprudenciale për ruajtjen e stabilitetit financiar, ashtu si masat

makroprudenciale të ndërmarra mund të kontribuojnë në uljen e disbalancave në sektorë të tjerë dhe në arritjen e objektivave të tjera makroekonomike. Kjo ndërvarësi e politikave të veçanta thekson qartë domosdoshmërinë e koordinimit të tyre të ndërsjellë për arritjen e suksesshme të objektivave makroekonomike. Në raste të caktuara, ekonomia mund të përballet me rreziqe komplekse që mund të çojnë në qëllime të politikës kundërshtuese në afat të shkurtër. Kjo edhe më tej thekson nevojën për qasje të koordinuar në veprimin e të gjitha palëve të interesuara që do të sigurojë tejkalimin efikas të disbalancave afatshkurtra dhe ruajtjen e stabilitetit financiar dhe makroekonomik afatgjatë, si bazë për rritje të qëndrueshme ekonomike. **Gjatë zbatimit të politikës makroprudenciale, organet kompetente përpiqen të sigurojnë bashkëpunim efikas dhe pajtueshmëri me politikat e tjera, duke ndërmarrë aktivitete në nivel institucional, kombëtar dhe ndërkombëtar.**

Në nivel institucional, organet kompetente përpiqen të sigurojnë shkallën më të lartë të pajtueshmërisë ndërmjet kompetencave dhe funksioneve të veçanta që i kryejnë në pajtim me autorizimet ligjore.

Në nivel kombëtar, organet kompetente do të vazhdojnë të arrijnë nivel të lartë bashkëpunimi dhe shkëmbimi të informacionit dhe të dhënave që nevojiten për kryerjen e detyrave të Ligjit për Stabilitet Financiar.

Në nivel ndërkombëtar, organet kompetente do të vazhdojnë të ndërmarrin aktivitete për avancimin e mëtejshme të bashkëpunimit me organet mbikëqyrëse dhe organet kompetente për zbatimin e politikave makroprudenciale nga vendet e tjera. Në pajtim me strukturën e pronësisë së sistemit financiar vendas, i cili dominohet nga aksionerë të huaj me origjinë nga vendet anëtare të Bashkimit Europian, aktivitetet e organeve kompetente do të synojnë kryesisht forcimin e bashkëpunimit ndërkombëtar me autoritetet makroprudenciale dhe organet mbikëqyrëse të Bashkimit Europian. Niveli i bashkëpunimit pritet të thellohet me procesin e integritetit të ekonomisë së Maqedonisë në Bashkimin Europian, që do të krijojë të drejta dhe obligime shtesë për të dyja palët.